حکومەتی هەرێمی کوردستان - عێراق
وەزارەتی پەروەردە
بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پرۆگرام و چاپەمەنییەکان

پەروەردەی ئیسلامی

قۆناغی بنەڕەتی

پۆلی شەشەم

ئامادەکردنی

عبدالله عبدالرحمن بابان
فاروق محمد علی عباس
ئازاد عمر سید أحمد
صادق عثمان عارف

وەرگێڕانی لە زمانی عەرەبییەوە

عبدالله عبدالرحمن بابان

پێداچوونەوەی زانستی

د. بشير خليل توفيق
ابوبكر علی كاروانی

پێداچوونەوەی زمانەوانی

صادق احمد عثمان

سەرپەرشتی زانستی چاپ: كريم حسن علي

سەرپەرشتی هونەری چاپ: خالد سليم محمود

نەخشەسازی ناوەوە: يوسف احمد اسماعيل

نەخشەسازی بەرگ: رەوەند سعيد صابر

تایپ: ئاری محسن احمد

فۆتۆ: شێرزاد رسول فقي

جێبەجێكردنی بژاری هونەری : نێرگز نورالدين كاكه مصطفى

چاپی حەوتەم

١٤٤٣ كۆچی - ٢٠٢٢ زایینی - ٢٧٢٢ كوردی

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

پێشەکی:

پـەروەردە کارانـی بەڕێـز، ئـەم کتێبـە بـۆ پۆلـی شەشـەمی بنەڕەتییـە، هـەر وەك قۆناغەکانـی پێشـودا، شـێوازی خسـتنەڕوی بابەتەکانمـان گۆڕیـوە، هەروەهـا جۆرەکانیشـیان، بەڕێزتـان تێبینـی ئـەوەش دەکـەن کـە چیرۆکـی ئامانجـدار لـە وانەکانـی ئـەم کتێبـەدا هـەن، مەبەسـتیش لـەم چیرۆکانـە ئاسـانکارییە بـۆ تێگەیشـتنی بابەتـەکان لەلایـەن قوتابییـان و خوێندکارانـەوە.

وەك باسیشـمان کـرد، بـە هـۆی گۆڕینـی ئـەم بەرنامەیـە داواکاریـن لـە پـەروەردەکاران شـێوازی شـیکردنەوە و خسـتنەڕوی بابەتـەکان بـۆ قوتابییـان بگـۆڕن، بەمەبەسـتی سـودوەرگرتن لـە ئامانجە پەروەردەییەکانـی ئـەم کتێبـەی بـۆ دانـراوە.

چاوەڕوانییـن پەروەردەکارانـی بەڕێزیـش هـەر تێبینییەکـی بنیـات نەریـان هەبـوو بەشـداری لـە دەوڵەمەندکردنـی بەرنامەکـە بـکات بۆمانـی بـەرز بکەنـەوە.

داواکاریـن لـە یـەزدان سـەرکەوتوومان بـکات لـەوەی سـودی هەیـە بـۆ کاروانـی پـەروەردەو فێرکـردن لـە کوردسـتان.

خودا پەناگەی سەرکەوتنە...

لیژنەی ئامادەکار

وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا

وەرزی یەکەم

اللَّهُ

وانەی یەكەم

هەندێك لە ناوە پیرۆزەكانی خودای گەورە

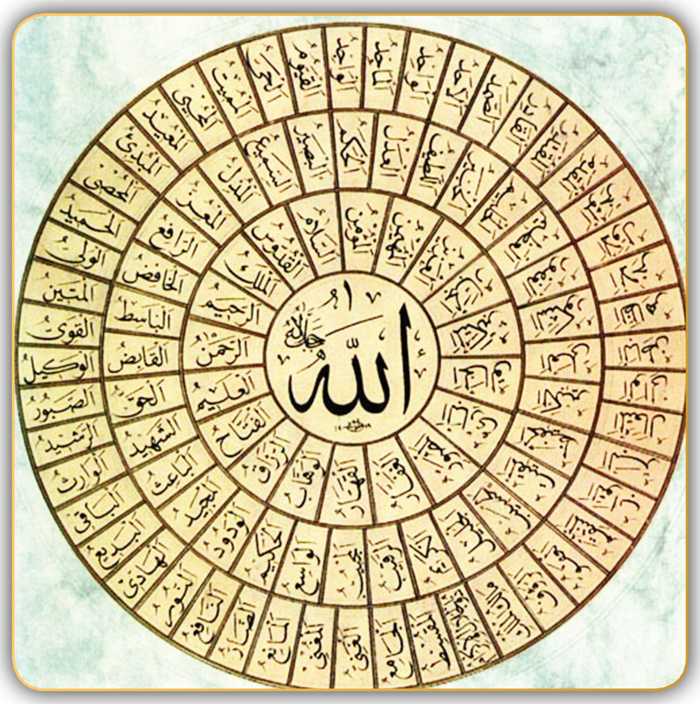

(**المصور ، الغفار ، القهار ، الباسط ، القابض**)

هەر یەك لەم ناوانە واتا و چەمكی خۆی هەیە و هەموشیان پیرۆز و جوانن.

المصور: ئەوەی وێنە و شێوازێكی تایبەتی بە هەموو دروستكراوەكانی خۆی بەخشیوە.

الغفار: ئەوەی كاری خراپ لە دونیادا دادەپۆشێت و لە دوارۆژدا لێی دەبورێت.

القهار : ئەوەی بەسەر ستەمكاران سەردەكەوێت بە مردن و سەرشۆڕكردنیان، بەربەستیش لە پێش فەرمانیدا نییە.

الباسط : چاكەی خۆی بەوانە دەبەخشێت كە شایستەین.

القابض: چاكەی خۆی لەوانە وەردەگرێتەوە كە شایستە نین.

وانەی دووەم

سورەتی زوحا (الضحى)

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلضُّحَىٰ (١) وَٱلَّيۡلِ إِذَا سَجَىٰ (٢) مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ (٣)

وَلَلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ لَّكَ مِنَ ٱلۡأُولَىٰ (٤) وَلَسَوۡفَ يُعۡطِيكَ رَبُّكَ فَتَرۡضَىٰٓ (٥)

أَلَمۡ يَجِدۡكَ يَتِيمٗا فَـَٔاوَىٰ (٦) وَوَجَدَكَ ضَآلّٗا فَهَدَىٰ (٧)

وَوَجَدَكَ عَآئِلٗا فَأَغۡنَىٰ (٨) فَأَمَّا ٱلۡيَتِيمَ فَلَا تَقۡهَرۡ (٩)

وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنۡهَرۡ (١٠) وَأَمَّا بِنِعۡمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثۡ (١١)

ڕاڤە

(وَٱلضُّحَىٰ)سوێند دەخۆم بە چێشتەنگاو.(وَٱلَّيۡلِ إِذَا سَجَىٰ)سوێند بە شەو کاتێك بە تاریکیەکەی زەوی دادەپۆشێت.(مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ) پەروەردگارت نە وازی لە تۆ هێناوە، نە لێت قەڵسە[1].(وَلَلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ لَّكَ مِنَ ٱلۡأُولَىٰ) دیارە دواڕۆژ بۆ تۆ لە دنیا چاکترە.(وَلَسَوۡفَ يُعۡطِيكَ رَبُّكَ فَتَرۡضَىٰٓ) لە ئایندەدا پەروەردگارت چاکەی وەهات لەگەڵ دەکات ڕازی دەبیت.(أَلَمۡ يَجِدۡكَ يَتِيمٗا فَـَٔاوَىٰ) ئایا بێ باوك نەبوویت ئەو پەنای پێدایت؟(وَوَجَدَكَ ضَآلّٗا فَهَدَىٰ) بینی گومڕای و ڕێی نیشان دایت؟ (وَوَجَدَكَ عَآئِلٗا فَأَغۡنَىٰ) دیتی هەژاری و لە ئاتاجی ڕزگاری کردیت؟ (فَأَمَّا ٱلۡيَتِيمَ فَلَا

(١) قەڵسە: بەخشم و تورەیە

تَقۡهَرۡ) سا تۆش هەتیو مەڕەنجێنە.(وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنۡهَرۡ) دەرۆزەکەر(سوالٌکەر) مەتارێنە.(وَأَمَّا بِنِعۡمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثۡ) تۆ هەر باسی بەخششەکانی پەروەردگارت بکە.

گفتوگۆ

١- مانای ئەم ئایەتە پیرۆزانە بنووسە:

ئـ -(وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنۡهَرۡ).

ب-(وَأَمَّا بِنِعۡمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثۡ).

٢- خودای گەورە لە سورەتی زوحا(ٱلضُّحَىٰ) بە چی سوێندی خواردوە؟

٣- خودای گەورە لە ئایەتەکانی (٣، ٤، ٥، ٦، ٧، ٨) وتارەکەی ئاراستەی کێ کردووە؟

٤- لە ڕۆشنایی ئەم ئایەتە پیرۆزە (فَأَمَّا ٱلۡيَتِيمَ فَلَا تَقۡهَرۡ).
باسی پاداشتی چاکە لەگەڵ هەتیودا بکە.

چالاکی

سورەتی زوحا(ٱلضُّحَىٰ) ڕاڤە بکە.

وانەی سێیەم

خێری چاکەکردن لەگەڵ دایبابدا

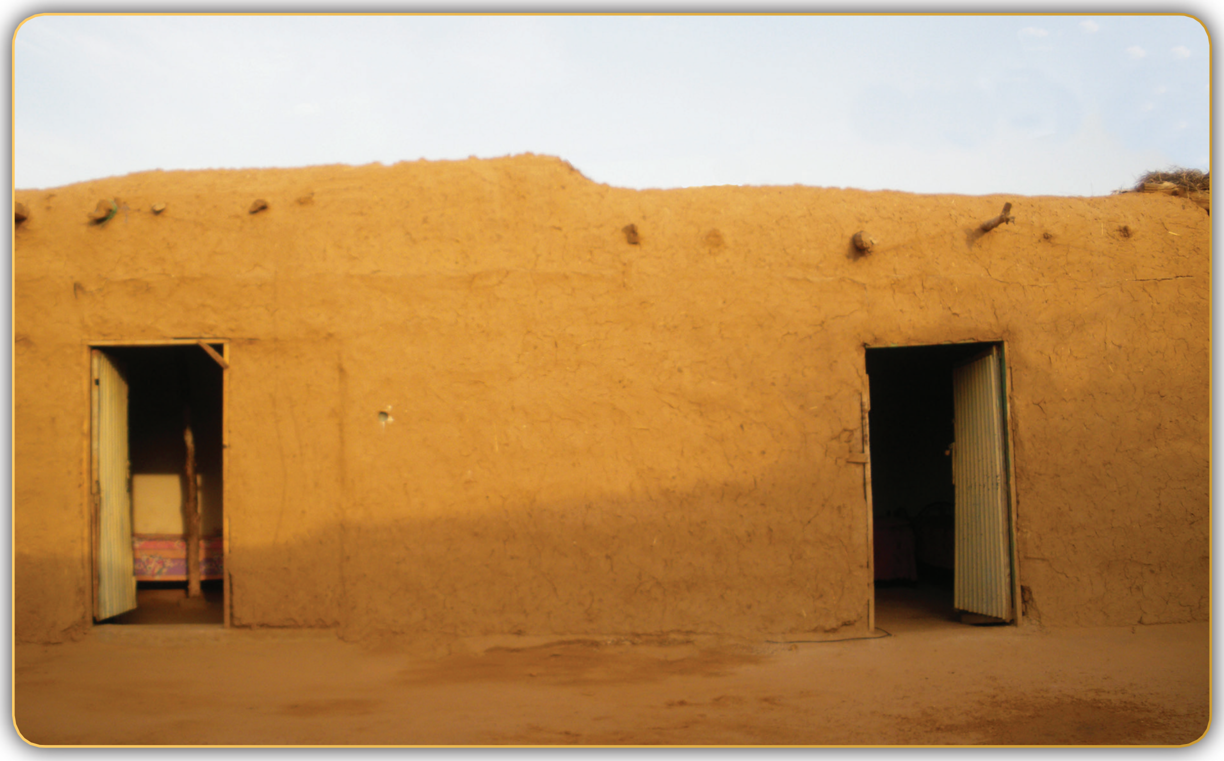

دەگێڕنـەوە کـە لـە سـەردەمی پێغەمبـەر (د خ) گەنجێـك هەبـوو بـە نـاوی عەلقەمـە، زۆر خوداپەرسـت بـوو، نوێـژ و ڕۆژو و چاکـەی زۆری دەکـرد، ئـەم پیـاوە نەخـۆش کـەوت و نەخۆشـییەکەی زۆر گـران بـوو، هاوسـەرەکەی چـووە خزمـەت پێغەمبـەر (د.خ) پێـی ڕاگەیاند:(عەلقەمـەی مێـردم زۆر نەخۆشـە بۆیـە ویسـتم حاڵیـت پـێ ڕابگەیێنـم).

پێغەمبـەر (د.خ) عەمـار و سـوهەیب و بیلالـی بـۆ لای نـاردن، و پێیانـی گـوت شـایەتمانی پـێ بێنـن، ئەوانیـش چـوون بـۆ لای عەلقەمـە بینیـان کـە لـە دوا هەناسـە دایـە بۆیـە شـایەتمانیان تەلقیـن کـرد، بـەڵام زوبانـی بـە شـایەتمان نەدەگـەڕا، ئەوانیـش هەواڵەکەیـان بـە پێغەمبـەر(دخ) ڕاگەیانـد.

پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی: کەس لە دایبابی زیندوە؟

گوتیـان: ئـەی پێغەمبـەری خـودا دایکێکـی پیـری هەیـە، پێغەمبـەر (د.خ) بـە دوایـا نـارد بـە

قاسیدەکەی گوت: ئەگەر دەتوانێ بڕوات با بێتە لای پێغەمبەری خودا.

قاسیدەکە چوو بۆ لای قسەی پێغەمبەری خودای پێی ڕاگەیاند.

ئەویش گوتی: گیانم بە قوربانی بێت لە سەر منە بچمە خزمەتی و دەستی دایە دارێك و چووە خزمەت پێغەمبەر(دخ) و سەلامی لێکرد و ئەویش وەڵامی سەلامەکەی دایەوە و **پێی گوت:** دایکی عەلقەمە ڕاستیم پێ بڵێ چونکە ئەگەر ڕاستی نەڵێیت ئەوا سروشم لە خوداوە بۆ دێت: عەلقەمە لەگەڵ تۆدا چۆن بوو؟

دایکی عەلقەمە گوتی: ئەی پێغەمبەری خودا نوێژ و ڕۆژو و چاکەی زۆری دەکرد.

پێغەمبەر(دخ) فەرمووی: ئەی تۆ؟

دایکی عەلقەمە گوتی: من لێی تورەم. ئەو ژنەکەی پێ باشتربوو لە من و سەرپێچی فەرمانی دەکردم.

پێغەمبەر(دخ) فەرمووی: تورەبوونی دایکی وای کردووە عەلقەمە زوبانی لە گوتنی شایتمان لاڵ بێت.

ئەوجا فەرمانی بە بیلال دا: بڕۆ دارێکی زۆر کۆبکەوە.

دایکی عەلقەمە گوتی: ئەی پێغەمبەری خودا چ دەکەی؟ ئەویش فەرمووی: لە پێش تۆ بە ئاگر دەیسوتێنم.

دایکی عەلقەمە گوتی: ئەی پێغەمبەری خودا دڵم بەرگەی ئەوە ناگرێت کوڕەکەم لە پێش چاوم بە ئاگر بسوتێنیت.

پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی: دایکی عەلقەمە سزای خودا توندتر و بەردەوامترە، گەر دەتەوێ خودا لێی خۆشبێت ئەوا لێی ڕازی بە، سوێند بە وەی نەفسی منی بە دەستە نە نوێژ نە ڕۆژو و نە چاکە بە کەڵکی عەلقەمە نایەت گەر تۆ لێی تورە بیت.

دایکی عەلقەمە گوتی: ئەی پێغەمبەری خودا من خودا و هەموو فریشتەکانی و ئەو موسڵمانانەی لێرە ئامادەن دەکەمە گەواهیدەر کە لە عەلقەمەی کوڕم ڕازی بووم.

پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی: بیلال بڕۆ بزانە دەتوانێت بڵێت (لا الە الا الله) یان نا؟

نـەوەك دایکـی عەلقەمـە لـە شـەرمی مـن ئـەو قسـەیەی کردبێـت.

کاتێك بیلال چووە ژوورەوە گوێی لێ بوو عەلقەمە دەڵێت: (لا اله الا الله).

بیـلال چـووە دەرەوە و گوتـی: خەڵکینـە تورەبوونـی دایکـی وایکردبـوو عەلقەمـە زوبانـی لـە گوتنـی شـایەتمان لاڵ بێـت، رەزامەنـدی ئـەو زوبانـی کـردەوە.

لـە هەمـان رۆژدا عەلقەمـە گیانـی لە دەسـت دا، پێغەمبەر (د.خ) فەرمانـی دا بیشـۆن و کفنی بکـەن و نوێـژی لەسـەر کـرد و ئامـادەی بـە خاکسـپاردنی بـوو و فەرمـوی ئـەی کۆچکـەران و پشـتیوانان: **(من فضَّل زوجتـه علـی أمُّه فعلیـه لعنـة الله والملائكة والنـاس أجمعیـن، لایقبـل الله منـه صرفاً ولا عـدلاً إلا أن یتـوب إلـی الله عـز وجـل ویحسـن إلیهـا ویطلب رضاها. فرضـی الله فـی رضاهـا وسـخط الله فـی سـخطها)**.

واتـە: هەرکەسـێك ژنەکـەی لەدایکـی پـێ باشـتر بێـت، ئـەوا نەفرەتـی خـودا و فریشـتەکان و هەمـوو خەڵکـی لـێ دەبێـت، خـوداش هیـچ چاکـە و دادپـەروەری لـێ وەرناگرێـت، تاکو پەشـیمان دەبێتـەوە و چاکـەی لەگەڵـدا دەکات و داوای رەزامەنـدی لـێ دەکات، چونکـە رەزامەنـدی خـودا و تورەبوونـی لـە رەزامەنـدی و تورەبوونـی دایکەوەیـە.

ڕاهێنان (١)

مامۆستا بە گوێرەی ئاستەکانیان داوا لە قوتابییەکان دەکات ئەو ئایەتانەی سورەتی (ئیسرا) بخوێننەوە کە باس لە چاکە لەگەڵ دایباب دەکەن.

ڕاهێنان (٢)

مامۆستا داوا لە هەندێك لە قوتابییان بکات چیرۆکێك یان بە سەر هاتێك ئامادە بکەن کە باس لە ڕێزگرتنی دایباب دەکەن بۆ وانەی داهاتوو بە هاوکاری خێزانەکانیان.

ڕاهێنان (٣)

وشە لەگەڵ یەك گونجاوەکانی هەردوو ستون بە یەك بگەیێنە.

ڕێزگرتنی دایباب	(بابە) بانگ دەکەین
واخفض لهما	کاتی دواکەوتن لە چوونەوە بۆ ماڵ
دەبێت داوای لێبوردن بکەین	(دایە) بانگ دەکەین
باوك بە	جناح الذُّل
دایك بە	ئەرکی سەر شانی مندالانە

چالاکی

١- ئەم دوو ئایەتە لە سورەتی ئیسرا ڕاڤە بکە: (وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ
وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ۚ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ ٱلْكِبَرَ أَحَدُهُمَآ أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل
لَّهُمَآ أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلاً كَرِيماً (٢٣) وَٱخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ ٱلذُّلِّ مِنَ
ٱلرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ٱرْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيراً (٢٤)) (الاسراء ٢٣-٢٤)

وانەی چوارەم

لە نەریتەکانی سەردان

ڕوخسەت وەرگرتن و ڕاهاتن*

سەردان یەکێکە لە ئاکارەکانی موسڵمانان، بەمەبەستی بڵاوکردنەوەی هاوسۆزی لەنێو کۆمەڵگەدا؛ بەڵام سەردان نەریتی تایبەتی خۆی هەیە، دەبێت مەردوم پێوەیان پابەند بێت، لە بەر چەند هۆیەك، لەوانەش: هەر ماڵێك و دانیشتوانەکەی ڕێزی خۆیان هەیە، مافی خۆشیانە ئامادە بن بۆ بەخێرهێنانی ئەو کەسەی سەردانیان دەکات.

هەر ماڵێك مافی گشتی خۆی هەیە و بەپێی ئەو مافەش کەس بۆی نییە بچێتە ناوی و ببینێت چی تێدایە، بە بێ ڕەزامەندی، سنوری ڕەزامەندی وەرگرتنیش سێ جارە، گەر خاوەن ماڵیش ڕێگەی نەدا، یان لە ماڵەوە نەبوو، ئەوا دەبێت ئەو کەسە بگەڕێتەوە.

بەڵام ئەگەر خاوەن ماڵەکە لەوێ بوو، ئەوەی سەردانی دەکات و بۆی هەیە بچێتە ژوورەوە. بۆیە سەردان دوو مەرجی هەیە: (مۆڵەت وەرگرتن و ڕاهاتن).

مرۆڤ مافی چوونە ناو ئەو ماڵانەی نییە، کە کەسانێك تێدا دەژین بە بێ (مۆڵەت وەرگرتن) بۆیە ئەگەر کەسمان لەو ماڵە نەبینی لە پاش سێ جار داوا کردنی چوونە ژورەوە، ئەوا دەبێت بگەڕێینەوە.

تەنها لە هەندێك حاڵەتی تایبەتیدا، دەشێت بچینە هەر ماڵێك بە بێ مۆڵەت وەرگرتن، وەك: ئاگر كەوتنەوەیەكی لە ناكاو، یان كاتێك دزێك بچێتە سەر ئەو ماڵە.

گفتوگۆ

١- لە گەڵ هاوپۆلەكانت بە یارمەتی مامۆستا جیاوازی نێوان (مۆڵەت وەرگرتن و ڕاهاتن) شیبكەنەوە، بە هۆی دیمەنێكی نواندن.

٢- ئەم ئایەتە قورئانییە ڕاڤە بكەوە: ﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَدْخُلُوا۟ بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا۟ وَتُسَلِّمُوا۟ عَلَىٰٓ أَهْلِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴾ (النور٢٧).

٣- بە هاوكاری مامۆستا ئەم فەرمودەیەی پێغەمبەر(دخ) شیبكەوە:

(**اذا استأذَنَ أحَدُكمْ ثلاثاً، فَلَمْ يؤذَن لَهُ فَلْيَرجِع**) (بوخاری و موسلیم و ئەبو داوود ریوایەتیان كردووە).

٤- ئایا بۆمان هەیە بچینە ناو ماڵێك كە شتومەكی خۆمانی تێدا بێت؟ وەڵامەكەت بە دەقێكی قورئان بسەلمێنە.

چالاكی

ئەم ئایەتە پیرۆزانە ڕاڤە بكە:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَدْخُلُوا۟ بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا۟ وَتُسَلِّمُوا۟ عَلَىٰٓ أَهْلِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (٢٧) فَإِن لَّمْ تَجِدُوا۟ فِيهَآ أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ ۖ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرْجِعُوا۟ فَٱرْجِعُوا۟ ۖ هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ (٢٨) ﴾ (النور٢٧- ٢٨).

❁ ڕاهاتن، ڕاییبون: استئناس

وانەی پێنجەم
دورکەوتنەوە لە فیزلێدان (لەخۆبایيبوون)

دورکەوتنـەوە لـە لەخۆبایيبـوون یەکێکە لـە ئاکارەکانـی موسـوڵمان چونکـە بـە خـۆ نازیـن و خـۆ بـە زلزانیـن ئـاکاری موسـڵمان نییـە.

خەڵکـی هەمویـان یەکسـانن و هەمومـان لـە بـاوە ئادەمیـن و ئادەمیـش لـە خـۆڵ دروسـتکراوە، بۆیـە نابێـت مـرۆڤ لـە گـەڵ خەڵکیـدا بـە فیـز بێـت، روی خـۆی لـە خەڵـك وەرگێرێـت و بەجۆرێـك رێبـکات کەیـف بەخۆهاتنـی تێدابێـت، نکوڵـی لـە بەخششـەکانی خـودای تێـدا بێـت، چونکـە خـودای گـەورە ئـەو کەسـەی خۆشـناوێت کـە لـە خـۆی بایـی بێـت و لاف بـە سـەر خەڵکـی لێبـدات و خـۆ لـەوان بـە گەورەتـر بزانێـت.

نابێـت ژیانـی دونیـا پەلکێشـی لـە خۆبایيبوونمـان بـکات، وەك ڕوەکێـك کـە خاوەنەکـەی کاتێـك بـاران دەبارێـت و سـەوز دەبێـت پەسـەندی دەکات، دواتـر زەرد دەبێـت و وشـك دەبێـت و هەڵدەوەرێـت و لـە نـاو دەچێـت.

بۆیە مرۆڤ دەبێت سود لەم بەڵگە و ئامۆژگاری و بەسەر هاتانە وەربگرێت.

لـە خۆبایيبـوون وا لـە مـرۆڤ دەکات رو لـە ژیانـی ئـەم دونیایـە بـکات و لەبـەر ڕابواردنـی ئـەم دونیایـە ڕۆژی دوایـی لـە بیـر بـکات، بۆیـە نابێـت ڕێ بـە شـەیتان بدەیـن لێکمـان بـکات

و هیـوای لێخۆشـبوونمان لـەلای خـودا بـۆ نەهێڵێتـەوە لـە خراپەکاریـش بـەردەوام بیـن.

گفتوگۆ

١- بۆچی دەبێت مرۆڤ خۆی لە لەخۆباییبوون بپارێزێت؟

٢ - بـە یارمەتـی مامۆسـتاکەت ئایەتێـك لـە قورئـان بێنـە کـە بـاس لـە ژیانـی ئـەم دونیایـە دەکات؟ دواتـر گفتوگـۆی دەربـارە بکـەن.

٣- بە هۆی ئەم دوو ژمارەیەوە ناوی سورەتەکە بنوسە و ئایەتەکە تەواو بکە؟

خـودای گـەورە فەرمویەتـی: (وَمَـا ٱلۡحَيَـوٰةُ ٱلدُّنۡيَـآ إِلَّا مَتَـٰعُ ٱلۡـغُرُورِ) (آل عمـران١٨٥/ الحدید٢٠).

٤- هۆکارەکانی لەخۆباییبوون چین؟

وانەی شەشەم
یەکسانی و ڕێزگرتن لە مافی خەڵك

مامۆستا: قوتابییە خۆشەویستەکانم ئاینی ئیسلامی پیرۆز ڕێزی داناوە بۆ نەوەکانی ئادەم تا ئەوپەڕی پایەکانی بەڕێزی، سەرەڕای جیاوازی ئاین و نەژاد و ڕەنگیان.

خودای میهرەبان دەفەرموێت: (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن ذَكَرٖ وَأُنثَىٰ وَجَعَلۡنَٰكُمۡ شُعُوبٗا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓاْۚ إِنَّ أَكۡرَمَكُمۡ عِندَ ٱللَّهِ أَتۡقَىٰكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٞ). (الحجرات١٣).

لە ژێر ڕۆشنایی ئەم ئایەتە، جیاوازی لەنێوان نێر و مێ و ڕەش پێست و سپی پێست و دەوڵەمەند و هەژاردا نییە.

خۆشەویستانم ئایە ڕەوایە لەنێوان موسوڵمان و نا موسوڵماندا جیاوازی بکەین؟

قوتابییان: نەخێر، نابێت.

مامۆستا: ئیسلام ئازادی بە ناموسوڵمانان داوە پەرستش و بیروباوەڕی ئاینی خۆیان بەجێ بگەیێنن.

شوان: بەڵێ (ڕەشۆ)ی هاوڕێمان ئێزیدییە و ڕێز لە خۆی و بیروباوەڕی دەگرین.

یەشار: لە گەڕەکەکەمان خێزانی کریستیان نیشتەجێن، خێزانەکانمان هاتوچۆیان دەکەن لە کاتی بۆنە و جەژنەکاندا.

مامۆستا: هەموتان چاك دەکەن، بەڵکو دەبێت لە هەموو کاتێکدا ڕێزیان لێ بگرین.

قورئانی پیرۆز ئەم بەها بالآیانەی بڕیار داوە، خودای گەورە دەفەرموێت: (وَلَقَدۡ كَرَّمۡنَا بَنِيٓ ءَادَمَ وَحَمَلۡنَٰهُمۡ فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِ وَرَزَقۡنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلۡنَٰهُمۡ عَلَىٰ كَثِيرٖ مِّمَّنۡ خَلَقۡنَا تَفۡضِيلٗا)(الاسراء٧٠).

خۆشەویستانم، کوردستانی خۆشەویستمان لە دێر زەمانەوە ئاین و ئاینزا و بیروباوەڕی جۆراوجۆری لە خۆ گرتووە، لە هەموو شار و گوندەکانی. ئایە دەزانن ئەم ئاینانە چین؟

یەشار: کریستیان.

مامۆستا: ئافەرین.

شیرین: جوو و ئێزیدی.

مامۆستا: بەڵێ، هەروەها ئاینی دیکەش هەن وەك کاکەیی و زەردەشتی وسابیئە.

ڕاهێنان

١- ئەم شوێنی پەرستشانە بە ئاینەکانیان بگەێنە:

ئیسلام	کنیشتە
کریستیان	مزگەوت
جوو	لالش
ئێزیدی	کەنیسە

٢- ئەم بۆشاییانەی خوارەوە بە وشەی گونجاوی نێو کەوانەکان پڕ بکەوە:

(یەکسانی- جیاوازی نەکەین- ڕێزی)

ئ- دەبێت .... گشت بیروباوەڕە ئاینییەکان بگرین.

ب- ئیسلام داوای .... دەکات لە نێوان تاکەکانی کۆمەڵگە.

پ- دەبێت .... لەنێو خەڵکیدا بە هۆی ئاینیان، یان ڕەنگیان یان نەژادیان.

سود

ئیسلام ئاینی برایەتی و خۆشەویستی و ئاشتییە.

چالاکی

١- ئەم ئایەتە پیرۆزە لە بەربکە:

(يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَـٰكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَـٰكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا۟ ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ). (الحجرات١٣).

٢- ئەم فەرمودە پیرۆزە لە بەربکە:

پێغەمبەر (د.خ) فەرمویەتی: **(الناسُ سواسية كأسنانِ المِشطِ)**.

وانەی حەوتەم

چاکە کردن

مامۆستای پەروەردەی ئیسلامی داوای لە قوتابییانی پۆلی شەشەمی بنەڕەتی کرد لە پۆل بێنە دەرەوە، بۆ ئەوەی بە شێوازێکی کرداری فێری کاری چاکەیان بکات، کە سودی هەیە، بۆ خەڵك، سەرەتا دەستیان کرد بە خاوێنکردنەوەی دەرگاکانی قوتابخانەکەیان و دواتر باخچەکەی و گۆڕەپانەکەی و شۆستەی دەرەوەی قوتابخانە و دەوروبەری، هەروەها هەمو ئەو دارانەیان ئاودا کە لە باخچەی قوتابخانەکە و شۆستەکانی دەرەوەن... هتد.

وەك شانەی هەنگ بە کۆمەڵ کاریان دەکرد، لە دوای تەواوبوونی کارەکەیان، مامۆستا قوتابییەکانی لە باخچەی پشتەوەی قوتابخانە کۆکردەوە و لێیانی پرسی: چی فێربووین؟

چـۆن ئەنجاممانـدا ؟ كارەكـە چەنـدی خایانـد ؟ هەسـت بە چی دەكـەن لە پاش ئـەم ماندووبوونە ؟ كێتـان فەرمـوودەیەكـی پیـرۆزی پێغەمبەرمـان بـۆ دێنێتـەوە لـە سـەر ئـەم كارەی كـە كردمـان ؟ مامۆسـتا ماوەیەكـی پێـدان، تـا بیربكەنـەوە بـۆ وەڵامدانـەوە، قوتابییەكانیـش بـۆ ئـەم مەبەسـتە گرووپیـان پێكهێنابـوو، وەك پێشـتر مامۆسـتا فێـری كردبـوون، پـاش ماوەیەكـی كـورت سـامان چـووە پێـش وەك نوێنـەری گروپەكـەی، بـۆ وەڵامدانـەوەی پرسـیاری یەكـەم: ئـەوەی فێـری بوویـن، مانـدو بوونـە لـە پێنـاو خەڵكـی و پاراسـتنی پـاك و خاوێنـی ژینگـە و جوانـی سروشـت.

ئیلهـام دەسـتی هەڵبـڕی لـە جیاتـی گروپەكـەی خـۆی كـە نـاوی (تیمـی فریاكەوتـن)ە، بـۆ ئـەوەی وەڵامـی پرسـیاری دووەم بداتـەوە، گوتـی:بـە هـاوكاری و هاوسـۆزی لەنێوانمانـدا كارەكەمـان كـرد و ئەمـەش وایكـرد ئەركەكـە بـە ماوەیەكـی كـورت بكرێـت.

قوتابییەكـی دیكـە گوتـی: بـە هیـچ شـێوەیەك هەسـتمان بـە ماندوبـون نەكـرد؛ چونكـە وەك شـانەیەكی هەنـگ كارمـان دەكـرد، بەشـێوازیكی كـرداری خـۆش و هەسـتكردن بەدڵخۆشـی. قوتابییـان سوپاسـی مامۆسـتایان كـرد و داوایـان لێكـرد خـۆی ئـەو فەرمودەیەیـان بـۆ بێنێتـەوە

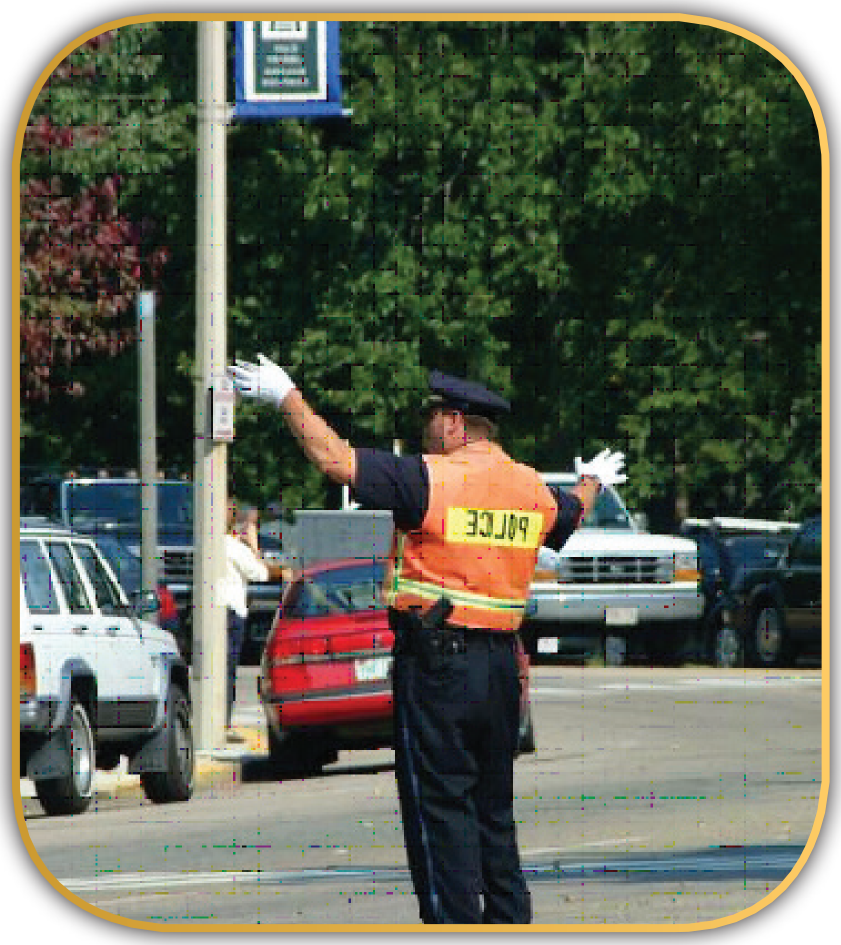

کە لە گەڵ کارەکەیان دەگونجێت.

مامۆستاش لە دوای ئەوەی سوپاسیکردن بۆ ئارامی و هاوکاریان، گوتی: ڕۆڵەکانم، ئاینە پیرۆزەکەمان هانمان دەدات، کە هاوکار بین بۆ خێر و سود بەخشین، پێغەمبەرمان(دخ) دەفەرموێت: (**خيـرُ النَّـاسِ انفعهم للنَّـاسَ**). واتا: باشترین کەس ئەو کەسەیە سودی بۆ خەڵك هەبێت.

هەروەها گوتی: هاوەڵانی پێغەمبەر(دخ) جوانترین نمونەیان لە سەر هاوکاری نواند لەنێو خۆیاندا، بۆ نموونە کاتێك موسوڵمانانی مەککە کۆچیان کرد بۆ مەدینە، پشتیوانەکان کردنیان بە هاوبەشی خۆیان لە سامان و کێڵگە و زێر، بەمەش جیهان، سەرەڕای هەژاری و نەبوونیان، لە ماوەیەکی کورتدا بوونە سەرکردە و سەرداری

پێغەمبەری خۆشەویستمان (د.خ) دەفەرموێت: (**إنّكُمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاس بأموالِكُمْ، وَلكِنْ سَعُوهُمْ بِأخلاقِكُمْ**) واتا: ئێوە هەموو خەڵکی بە پارە و سامان ناگرنە خۆ، بەڵام بە ڕەوشت بیانگرنە خۆتان.

گفتوگۆ

١ – مامۆستا چی لە قوتابییەکان داوا کرد؟

٢ – بۆچی قوتابییان هەستیان بە خۆشی کرد کە کارەکەیان تەواوکرد؟

٣ – موسوڵمانە کۆچکردووەکان و پشتیوانەکان لە مەدینە چۆن هاوکاری یەکتر بوون؟

چالاکی

ئەم فەرمودە پیرۆزە لەبەر بکە:

پێغەمبەری خۆشەویستمان (د.خ) دەفەرموێت: (**إنّكُمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاس بأموالِكُمْ، وَلكِنْ سَعُوهُمْ بِأخلاقِكُمْ**).

وانەی هەشتەم
کشتوکاڵکردن

لە کاتی گەڕانەوەی لە قوتابخانە هەردی باوکی بینی لە باخچەی ماڵەکەیان نەمامەکان ئاو دەدات و گەڵا هەڵوەریوەکان کۆدەکاتەوە، هەردی لە باوکی پرسی هۆی ئەم بایەخدانەی بە باخچەکە چییە ؟ باوکی وەڵامی دایەوە و گوتی:

کوڕەکەم: پەیوەندی مرۆڤ بە خاکەوە لە دێر زەمانەوە ڕەگی داکوتاوە، کاتێك مرۆڤ بینی کە سودێکی زۆر لەم خاکە بە دەست دێنێت، ئەمەش هەموو ژیارە کۆنەکان جەختیان لە سەر کردۆتەوە، کاتێك ژیارەکانیان لە نزیك ڕوبارە گەورەکان بنیات نا، وەك : ژیاری (دۆڵی دوو زێ) لە نێوان ڕوباری (دیجلە و فورات) لە عیراق و ژیاری (دۆڵی نیل) لە نزیك ڕوباری (نیل) لە میسر.

ئاینی پیرۆزی ئیسلامیش جەختی لە سەر کاری کشتوکاڵی کردووە، هەروەها پێغەمبەر(دخ) و هاوەڵانی لە دوای خۆی گرنگی زۆریان بە کشتوکاڵ داوە.

پێغەمبەر (د.خ) لەگەڵ خەڵکی خەیبەر ڕێککەوت لە سەر بەشێك لە بەروبووم.

هەردی گوتی: باوکە دەبێت ئێمە هەمووان کاری کشتوکاڵ بکەین ؟

باوکی وەڵامی دایەوە: کوڕی خۆم، گەر هەندێك خەڵك کاری کشتوکاڵ بکەن ئەوا پێداویستی ئەوانی دیکە دابین دەکەن. چاندنی دار و درەخت لە ناوەوە و دەرەوەی شارەکان سودی هەیە، بۆ خۆشکردنی ئاو و هەوا، شاریش هەردەم سەوزی دەنوێنێت، ئەمەش ئەرکی هەموانە.

گفتوگۆ

١- بە یارمەتی مامۆستاکەت هەوڵ بدە ناوی هەندێك ڕوەك بنووسی کە لەقورئاندا ناویان هاتوە و جیاوازی نێوان (چەقاندن) و (چاندن) ڕون بکەوە.

٢- بە فەرمودەیەکی پێغەمبەر (د.خ) گرنگی کشتوکاڵ ڕون بکەوە.

٣- چۆن پارێزگاری لە داری پارك و باخچەی قوتابخانە دەکەین؟

وانەی نۆیەم

سورەتی ئەلشەرح(الشرح)

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلَمۡ نَشۡرَحۡ لَكَ صَدۡرَكَ (١) وَوَضَعۡنَا عَنكَ وِزۡرَكَ (٢)

ٱلَّذِيٓ أَنقَضَ ظَهۡرَكَ (٣) وَرَفَعۡنَا لَكَ ذِكۡرَكَ (٤) فَإِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا (٥)

إِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرٗا (٦) فَإِذَا فَرَغۡتَ فَٱنصَبۡ (٧) وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرۡغَب (٨)

ڕاقە

((أَلَمۡ نَشۡرَحۡ لَكَ صَدۡرَكَ)) ئەدی ئێمە سینگی تۆمان فراوان نەکرد؟

((وَوَضَعۡنَا عَنكَ وِزۡرَكَ)) قورساییشمان لە سەر شانەکانت لا نەبرد؟

((ٱلَّذِيٓ أَنقَضَ ظَهۡرَكَ)) ئەوەی پشتی چەماندبووی؟

((وَرَفَعۡنَا لَكَ ذِكۡرَكَ)) ناوبانگیشتمان بەرزکردیەوە.

((فَإِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا)) لە پاش تەنگانە خۆشی دێت.

((إِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرٗا)) ئارێ لە پاش تەنگانە خۆشی هەیە.

((فَإِذَا فَرَغۡتَ فَٱنصَبۡ)) هەرکە لە کارەکەت تەواو بووی ، ڕاستبەوە بۆ کارێکی تر..

((وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرۡغَب)) ئەوسا ڕو لەپەروەردگارت بکە.

گفتوگۆ

١- مەبەست لە گوتاری خودا لەم ئایەتە کێیە؟ (أَلَمۡ نَشۡرَحۡ لَكَ صَدۡرَكَ).

٢- مەبەست لەم ئایەتە چییە؟ (إِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡراً).

وەرزی دووەم

ئاو لە زێڕ بە نرخترە

وانەی دەیەم

چەند وێنەیەك لە خۆنەویستی هاوەڵان (ر.خ)

خۆنەویستی واتای ئەوەیە کە کەسانی دیکە لە خۆت لە پێشتر بزانیت، بۆ بەدەستهێنانی بەرژەوەندییەك یان سودێك یان بەرگرتن لە زیانێك، یەکەم نەوە لە موسوڵمانان پێشەنگی چاکبوون بۆمان، ئەم ڕەوشتە چاکە، کە لە لایەن خودای گەورە ڕەوشتێکی خۆشەویستە. هەر وەك ڕەوشتە چاکەکانی تر.

لەگەشتێك لە هەولێر بۆ هاوینە هەواری بێخاڵ، کە گەیشتنە جێ و لەدوای دابەشکردنی کار بەسەر قوتابییان.

شوان کە یەکێك بوو لە قوتابییەکان داوای لە مامۆستا کرد چیرۆکیکی جێکەوتیان (واقیعی) بۆ بگێڕێتەوە لەم بوارە، چونکە بەڕێزی مامۆستای پەروەردەی ئیسلامییە و لە ژیاننامەی پێغەمبەر(دخ)و هاوەڵانی(ر.خ) شارەزاییەکی باشی هەیە.

مامۆستا سوپاسی کرد و گوتی: کاتێك موسوڵمانان لە مەککەوە کۆچیان کرد بۆ مەدینە، لە دوای خۆیان سامان و کەس و کاریان جێهێشتبوو، پێغەمبەر (د.خ) برایەتی بنیاتنا لەنێوان هەر موسوڵمانێکی کۆچکردووی خەڵکی مەککە-کە ژمارەیان کەم بوو- و موسوڵمانێکی پشتیوانی خەڵکی مەدینە، هەر موسوڵمانێکی خەڵکی مەدینە ئارەزوی دەکرد بەشی لەم کارە چاکە هەبێت.

سەعدی کوری رەبیعی- پشتیوان- بووە براو پاڵپشتی عەبدولڕەحمانی کوڕی عەوفی کۆچکردوو.

سەعد بە عەبدولڕەحمانی گوت: هەرچیم هەیە، دەمەوێت خۆت سەر پشك بیت و بۆ خۆت هەڵبژێریت لە هەر شتێك نیوەی بۆ تۆ، چونکە من لە دەوڵەمەندترینەکانی خەڵکی مەدینەم و سامانێکی زۆرم هەیە.

عەبدولڕەحمان زۆر سوپاسی کرد و نزای خێری بۆ کرد و گوتی: خودا ماڵ و خێزانەکەت بپارێزێت و بەرکەت بخاتە ناویان، تەنها ئەوەم لە تۆ دەوێت رێی بازاڕم نیشان بدەیت؛ چونکە من دەمەوێت لە دەستکەوتی کاری خۆم نان بخۆم، هەروەها بە هێزم و توانای کارم هەیە.

جا عەبدولڕەحمان کاری کرد و خوداش دەرگای ڕۆزی و دەهەندی لێکردەوە و بووە خاوەن سامانێکی باش، بە هۆی پشت بەخۆ بەستن لە پاش پشت بە خودا بەستن.

ڕۆڵەکانم دەبێت ئێمەش لەنێوان خۆماندا ئاوەها بین، خودای گەورەش دەربارەی ئەو هاوەڵانە دەفەرموێت: (وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌۚ). واتا: باوەڕداران هەژار و نەداریش بن، خۆنەویستن و کەسانی تر لەخۆیان بە پێشتر دەزانن و پێیان دەبەخشن.

دوای ئەوە سارا هەستا چیرۆکێکی خۆنەویستی دەربارەی پێشەوا عەلی کوڕی ئەبو تالیب (ر.خ) لە گەڵ خێزانەکەی گێڕایەوە، کە باوکی بۆی گێڕابۆوە، کە زانایەکی ئاینییە، ئەویش بە خوێندنەوەی ئەم ئایەتە پیرۆزە دەستی پێکرد: (وَيُطْعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا (٨) إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ ٱللَّهِ لَا

نُرِيدُ مِنكُمۡ جَزَآءٗ وَلَا شُكُورًا (٩)) (الانسان ٨-٩). واتا: باوەڕداران هەژار و هەتیو و دیل نان دەدەن لەبەر خۆشەویستی خودا، تەنها لەبەر خاتری خودا وا دەکەن و هیچ پاداشتێکیان ناوێت. لە سەر پێشەوا عەلی و خێزانەکەی هاتۆتە خوارەوە، چونکە بۆ ماوەی سێ شەو لە دوای یەك بە برسێتی مانەوە، لە بەر ئەوەی ئێوارەی هەر سێ ڕۆژەکە (هەژارێك و هەتیوێك و دیلێك)ی برسی دەهاتە بەر دەرگایان، ئەوانیش خۆیان برسی دەکرد و نانەکەیان بەوان دەبەخشی لە ڕێی خودا بۆ ئەوەی تێر بخۆن.

بە مەش هەموو قوتابییان تێگەیشتن کە مرۆڤ دەبێت چۆن ڕەفتار بکات لەگەڵ مرۆڤی برای، بۆیە هەر یەکێکیان هەستا و دەستیکرد بە جێبەجێکردنی کارێك، بۆ ئەوەی هاوڕێیەکەی بحەسێتەوە، بەمەش ڕۆژی گەشتەکەیان بە خۆشی بردە سەر و بە ئاسوودەیی ئێوارە گەڕانەوە بۆ هەولێر و توانیشیان لەو کاتەی لەناو پاسەکە بوون ئەو ئایەتە پیرۆزانە لە بەر بکەن بە یارمەتی مامۆستاکەیان.

ڕاهێنان

مامۆستا هەڵدەستێت بە دابەشکردنی قوتابییەکان بۆ چەند تیپێك، بۆ ئەوەی یارمەتی ئەو قوتابییانە بدەن کە لەوان بچووکترن و لە پۆلەکانی یەکەم و دووەمن، لە گۆڕەپانی قوتابخانە و کاتێك لە شەقام دەپەڕنەوە لە پاش کۆتایی هاتنی دەوام. ئەمەش گیانی برایەتی و خۆنەویستی و هاوکاری لە دڵیاندا دەچەسپێنێت.

گفتوگۆ

وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەوە:

١- قوتابییەکانی پۆلی شەشەم لە گەشتەکەیان بۆ کوێ چوون ؟

٢- کێ داوای لە مامۆستا کرد چیرۆکێکیان دەربارەی خۆنەویستی بۆ بگێڕێتەوە ؟

٣- کێ چیرۆکەکەی خۆنەویستی پێشەوا عەلی(ر.خ) گێڕایەوە ؟

٤- پێشەوا و خێزانەکەی چەند ڕۆژ بە برسێتی مانەوە ؟ بۆ چی ؟

چالاکی

مامۆستا داوا لە قوتابییان دەکات حاڵەتێك لە خۆنەویستی یان هاوکاری، کە گوێ بیستی بووبن یان لەگەڵیدا ژیابن لەگەڵ کەسوکاریان، لە وانەی داهاتوو بیگێڕنەوە یان بیخوێننەوە.

وانەی یازدەیەم
چەند وێنەیەك لە ژیانی شوێنکەوتوان
زانا و ستەمکار

دەگێڕنەوە کە حەجاجی کوڕی یوسفی سەقەفی کۆشکێکی بۆ خۆی لە شاری واست دروستکرد- ئێستا پێی دەوترێت کوت- کاتێك کۆشکەکەی تەواو کرد، داوای لە خەڵکی کرد بێن بۆ تەماشاکردنو نزای پیت و فەڕی بۆ بکەن.

زانای گەورە حەسەنی بەسری نەیویست هەلی کۆبوونەوەی خەڵك لە دەست بدات، کە لە دیارترین زانایانی ئەو سەردەمە بوو، لە پیاوە دیارەکان و شوینکەوتوانیش بووە، ئەوانەی لە سەردەمی پێغەمبەر (د.خ) نەژیاون بەڵام لە گەڵ هەندێك لە هاوەڵانی ژیاون، دژ بە حەجاج دەوەستا و لە نێو خەڵکدا بە ئاشکرا باسی لە کارە خراپەکانی دەکرد و وتەی هەقی بە ڕویدا دەگوت.

حەسەنی بەسری چووە شوێنەکە بۆ ئەوەی گوتارێك بۆ خەڵکەکە بخوێنێتەوە و بە بیریان

بهێنێتـەوە کـە دونیـا هیـچ نییـە و ئـەوەی لـە لای خودایـە ئـەو بـە نرختـرە.
کاتێك گەیشتە شـوێنەکە و دیتـی کـە خەڵکەکـە بـە سەرسـوڕماوی لـە ئاسـت هونـەری تەلارسـازی کۆشـکەکە وەسـتاون، پێیانـی گـوت: (کاتێـك ڕامایـن لـەوەی خراپتریـن کـەس دروسـتیکردووە، بینیمـان کـە فیرعـەون لەمـە مەزنتـر و بەرزتـری دروسـت کردبـوو، دوایـی خـودا فیرعەونـی لـە نـاو بـرد و هەمـوو کۆشـك و تەلارەکانـی تێکـدا، خۆزگـە حەجـاج دەیزانـی کـە ئەوانـەی لـە ئاسـمانن ڕقیـان لێیەتـی و ئەوانـەی لـە سـەر زەویـن مەرایـی بـۆ دەکـەن).
یەکێك لە ئامادەبووان ترسا ئازاری بدەن، گوتی:
- لە سەر خۆبە باوکی سەعید ... لە سەر خۆبە.
حەسەنی بەسری فەرمووی:
- خـودا پەیمانـی لـە خـاوەن زانسـتەکان وەرگرتـووە کـە بەرچـاوی خەڵـك ڕون بکەنـەوە و ڕاسـتییەکان نەشـارنەوە.
لە ڕۆژی دواییدا حەجاج زۆر توڕەبـوو، فەرمانـی دا حەسـەنی بەسـری بهێنـن بـۆ ئـەوەی سـزای بـدات، کاتێـك هێنایـان و چـووە جێـی کۆبوونەوەکـە، کە حەجـاج چاوی پێکـەوت پێیگـوت: فەرمو باوکـی سـەعید و لـە سـەر جێـی خـۆی داینیشـاند، ئەوانەی لـەوێ ئامادەبوون سـەریان سوڕما.
کاتێـك حەسـەنی بەسـری دانیشـت حەجـاج چەنـد پرسـیارێکی دەربـارەی ئایـن لـێ پرسـی، حەسـەنی بەسـریش زۆر لـە سـەرەخۆو بـە ڕەوانـی و زانایـیـەوە وەڵامـی دەدایـەوە.
حەجاج پێی گوت: تۆ گەورەی زانایانی.
کـە حەسـەنی بەسـری هاتـە دەرەوە، خەڵکەکـە لێیـان پرسـی: نهێنـی ئـەو هەڵوێسـتە چـی بـوو؟، حەسـەن فەرمـوی: کاتێـك چوومـە لای لەخـودا پاڕامـەوە گوتـم: ئـەی بەخشـندە پشـت و پەنـای لێقەومـاوان، توڕەبوونـی حەجـاج سـارد بکـەوە و سـەلامەتم کـەی لـە دەسـتی، وەك چـۆن ئاگرەکـەت بـۆ ئیبراهیـم سـارد کـردەوە و کردتـە مایـەی سـەلامەتی.

ئەنجام

لـەم چیرۆکـە دەگەینـە ئـەو ئەنجامـەی کـەوا دەبێـت زانایـان ڕۆڵەکانـی کۆمەڵگـە ڕێنوێنی بکـەن بـۆ خێـر و چاکسـازی و وەسـتان بـە ڕوی ستەمکاراندا و نابێـت هاوڕییەتییـان بکـەن لـە سـتەم و زۆرداریـدا.

پرسیار

١- حەسەنی بەسری ڕێنوێنی خەڵکەکەی بۆ چی کرد ؟

٢- ئەم زانایە بۆ نەترسا کاتێك چووە لای حەجاج ؟

٣- ڕۆڵ و ئەرکی زانایان لە ژیانی کۆمەڵگەدا چییە ؟

نزا

خودایە تـوڕە بوونـی ستەمکاران سـارد بکـەوە و بیکـە سـەلامەتی بۆمـان، وەك چـۆن ئاگرەکـەت بـۆ ئیبراهیـم سـارد کـردەوە و کردتـە مایـەی سـەلامەتی.

چالاکی

چـی دەزانیـت دەربـارەی ژیاننامـەی زانـا حەسـەنی بەسـری لـە ڕاپۆڕتێکـی کورتـدا بینوسـە.

وانەی دوازدەیەم
کوڕەکەی جێنشین

پێشەوای باوەڕداران (عومەری کوڕی عەبدولعەزیز) پازدە منداڵی هەبوو، سێیان کچ بوون، هەموویان چاکەخواز و لە خودا ترس بوون، بەڵام عەبدولمەلیکی کوڕی-کە ناوەنجیان بوو- لە هەموویان چاکەخوازتر بوو، زۆر لە خودا دەترسا.

کاتێك باوکی بوو بە پێشەوای باوەڕداران و پۆستی جێنیشینی وەرگرت، وتارێکی بۆ خەڵکەکە خوێندەوە، داوای لێکردن لەم کارە بیبەخشن، بەڵام خەڵکەکە سوربون لە سەر ئەوەی ئەو پۆستە وەربگرێت، بۆیە پێیانی گوت:

ئەی خەڵکینە:

ئەوەی گوێڕایەڵی خودا بێت، گوێڕایەڵکردنی دەبێتە ئەرك و ئەوەی لە خوداش یاخی بوو، لە سەر کەس ئەرك نییە گوێڕایەڵی بێت.

ئەی خەڵکینە:

گوێڕایەڵم بن تا ئەو کاتەی گوێڕایەڵی خودا دەبم، ئەگەر بێ فەرمانی خوداشم کرد

ئـەوا گوێڕایـەڵ بـوون لـە سـەر ئێـوە نابێـت بـە ئـەرك.

دوای ئـەوە لـە سـەر دوانگـە هاتـە خـوارەوە و بـەرەو ماڵەکـەی بەڕێکـەوت، لەوێـش چـووە ژوورەکـەی خـۆی، مەبسـتی بـوو دەمێـك بحەسـێتەوە لـە پـاش ماندووبوونـی.

بـەڵام هێشـتا سـەری نەنابـووە سـەر جـێ، عەبدولمەلیکـی کوڕی-کـە تەمەنـی حەڤـدە سـاڵ بـوو- هـات و پێـی گـوت:

- دەتەوێت چ بکەی ئەی پێشەوای باوەڕداران ؟!

عومەری کوڕی عەبدولعەزیز گوتی:

- دەمەوێت هەندێك چاوەکانم گەرم بکەم، چونکە وزە لە لەشمدا نەماوە.

عەبدولمەلیکی کوڕی گوتی:

- چـاوت گـەرم دەکەیـت پێـش ئـەوەی مافـی خەڵکـی بگەڕێنیتـەوە، ئـەی پێشـەوای بـاوەڕداران؟!

گوتـی: کـوڕی خـۆم دوێنـی بـە درێژایـی شـەو نەنووسـتوم، کاتـی نیـوەڕۆ لـە پـاش ئـەوەی پێـش نوێـژی بـۆ خەڵـك دەکـەم، مافـەکان بـۆ خاوەنەکانیـان دەگێڕمـەوە، گـەر خـودا بیەوێـت.

کوڕەکەی گوتی: پێشەوای باوەڕداران کێ دڵنیای کردوی کە تا نیوەڕۆ بژیت؟!

ئـەم وتەیـە هەسـتی عومـەری بزوانـد و خـەوی لـە چاوەکانـی تۆرانـد و هێـز و توانـای بـە جەسـتە ماندووەکـەی بەخشـی و گوتـی:

- لێـم نزیـك بـەرەوە کـوڕی خـۆم، کوڕەکـەی لـە بـاوەش گـرت و نێـو چاوانـی مـاچ کـرد و گوتـی:

- سـوپاس بـۆ ئـەو خودایـەی کـە لـە پشـتم ئـەو کەسـەی هێناوەتـە دنیـا بـۆ ئـەوەی لـە ئاینەکەمـدا یارمەتیـم بـدات.

پاشان هەستا و فەرمانی دا بانگ رابهێشترێت لە نێو خەڵکیدا:

هەر کەسێك داوایەکی هەیە و مافی خوراوە با بەرزی بکاتەوە.

ئەنجام

لەم بەسەر هاتە ئەوەمان بۆ ڕون دەبێتەوە کە ئاساییە مرۆڤ ئامۆژگاری کەسانی لە خۆی گەورەتریش بکات، چ بە تەمەن بێت یان بە پایە، وەك چۆن عەبدولمەلیکی کوڕی عومەری کوڕی عەبدولعەزیز، لە تەمەنی حەڤدە ساڵی باوکی- کە جێنیشین بوو - ئاگادارکردەوە.

دەبا نمونەی ئەم جۆرە گەنجانە بکەین بە پێشەنگی خۆمان و سوود لە ژیان و تاقیکردنەوەکانیان وەربگرین

پرسیار

١- جێنیشین عومەری کوڕی عەبدولعەزیز بۆچی نازناوی جێنیشینی ڕاشیدی پێنجەمی لێنرا ؟

٢- بۆچی عەبدولمەلیك نەیهێشت باوکی لە یەکەم ڕۆژی دەست بەکاربوونی بحسێتەوە؟

٣- ئەرکی منداڵ بەرامبەر بە باوەکانیان چییە؟ بە تایبەتی ئەوانەی باوکەکانیان پلە و پایە و بەرپرسیاریەتی گشتی لە حکومەت وەردەگرن؟

چالاکی

پوختەیەك دەربارەی ژیانی جێنیشین عومەری کوڕی عەبدولعەزیز بنووسە، بە تایبەتیش دادپەروەری، کە ئەم پیاوە ناوبانگی پێ دەرکردبوو.

وانەی سێزدەیەم
سورەتی ئەلکافرون(الكافرون)
بۆ تێگەیشتن و وەرگرتن

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ (١) لَآ أَعۡبُدُ مَا تَعۡبُدُونَ (٢)
وَلَآ أَنتُمۡ عَٰبِدُونَ مَآ أَعۡبُدُ (٣) وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٞ مَّا عَبَدتُّمۡ (٤)
وَلَآ أَنتُمۡ عَٰبِدُونَ مَآ أَعۡبُدُ (٥) لَكُمۡ دِينُكُمۡ وَلِيَ دِينِ (٦)

ڕاقە

((قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ)) بێژە ئەی خودانەناسەکان.

((لَآ أَعۡبُدُ مَا تَعۡبُدُونَ)) ئەوەی ئێوە دەیپەرستن، من نایپەرستم.

((وَلَآ أَنتُمۡ عَٰبِدُونَ مَآ أَعۡبُدُ)) ئەوەی منیش دەیپەرستم، ئێوە نایپەرستن.

((وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٞ مَّا عَبَدتُّمۡ)) ئەوەش پەرستوتانە من نایپەرستم.

((وَلَآ أَنتُمۡ عَٰبِدُونَ مَآ أَعۡبُدُ)) ئەوەی دەیپەرستم، ئێوەش نایپەرستن.

((لَكُمۡ دِينُكُمۡ وَلِيَ دِينِ)) ئاینی خۆتان بۆ خۆتان و منیش ئاینی خۆم بۆ خۆمە.

هۆی هاتنە خوارەوەی ئەم سورەتە:

ئـەم سـورەتە بـە هـۆی کۆمەڵێـك لـە قورەیشـییەکان هاتـە خـوارەوە، کـە دەیانگـوت: ئـەی موحەمـەد بکـەوە شـوێن ئاینەکەمـان و ئێمـەش شـوێن ئاینەکـەت دەکەویـن، ساڵێك تـو خوداکانـی ئێمە بپەرستە و ئێمـەش ساڵێك خـودای تـۆ دەپەرستین، ئەگەر خـودای تـۆ لە ئەوانـەی ئێمە باشتر بـوو، ئـەوا هاوبەشتین و بەشـی خۆمـان دەبەیـن، و ئەگـەر ئـەوەی ئێمە باشتر بـوو لـەوەی تـۆ ئـەوا هاوبەشمانی و بەشـی خـۆت وەردەگریـت، پێغەمبـەر(دخ) فەرمـوی: پەنـا بـە خـودا کـە هاوبەشـی بـۆ پەیـدا بکـەم. بۆیـە خـودای گـەورە ئـەم سـورەتە هەنـاردە خـوارەوە (قُلۡ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَـٰفِرُونَ...) تـا کۆتایـی سـورەتەکە.

پێغەمبـەر(د.خ) چـووە لای کەعبـە کـە کۆمەڵێـك لـە قورەیشـییەکانی لـێ بـوو و ئـەم سـورەتەی بـۆ خوێندنـەوە تـا کۆتاییەکـەی، بەمـەش لێـی بـێ ئومیـد بـوون.

گفتوگۆ

١- هۆی هاتنە خوارەوەی سورەتی ئەلکافرون چی بوو؟

٢- پێغەمبەر(د.خ) بۆ یەکەم جار سورەتی ئەلکافرونی لە کوێ خوێندەوە؟

وانەی چواردەیەم
بنچینەکانی باوەڕ

قورئان بنچینەکانی باوەڕی باسکردون و ڕونیانی کردۆتەوە، باوەڕپێکردنیان دڵنیاییە، و لە زاراوەی شەرعی ئەم شەش شتەن (باوەڕکردن بە خودا، باوەڕکردن بە فریشتەکانی، باوەڕکردن بە کتێبەکانی، باوەڕکردن بە پێغەمبەرەکانی، باوەڕکردن بە ڕۆژی دوایی و باوەڕکردن بە قەدەر باش و خراپی).

خودای گەورە فەرمویەتی: (ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَـٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ وَقَالُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۖ غُفۡرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ) (البقرە ٢٨٥).

هەروەها کاتێك پرس لە پێغەمبەر کرا (د.خ) دەربارەی واتای بڕوا فەرمووی: باوەڕبکەی بەخودا و فریشتەکانی و بە کتێبەکانی و بە پێغەمبەرەکانی و بە ڕۆژی دوایی و باوەڕ بە قەدەر باش و خراپی بکەی.(موسلم و بوخاری گێڕاویتیانەوە).

١ - باوەڕكردن بە خودای شكۆمەند و گەورە:

باوەڕكردن بە بوونی خودای گەورە وەك خودا و یەك پەرستراو كە هاوتای نییە.

٢ - باوەڕكردن بە فریشتە:

باوەڕكـردن بـە فریشـتەكانی خـودا باوەڕكردنـی یەكلاكەرەوەیـە كـە خـودا فریشـتەی لـە ڕوناكـی بـەدی هێنـاوە وئـەوان هـەن، وسـەرپێچی لـە فەرمانـی خـودا ناكـەن.

٣ - باوەڕكردن بە كتێبە ئاسمانییەكان:

دەبێـت بـاوەڕ بـەو كتێبانـە بكەیـن كـە خـودا بـۆ پێغەمبـەران و نێردراوانـی نـاردون، ئـەم كتێبانـەش (التـوراه) بـۆ پێغەمبـەری خـودا (موسـی)یە، (الإنجیـل) بـۆ پێغەمبـەری خـودا (عیسـی)یە، (الزبـور) بـۆ پێغەمبـەری خـودا (داود)ە، (الصحـف) بـۆ پێغەمبـەری خـودا (ئیبراهیـم)ە، (القـرآن) موعجیـزەی نەمـرە بـۆ پێغەمبـەری خـودا و گەورەمـان (محمـد)(د.خ).

٤ - باوەڕكردن بە پێغەمبەر و نێردراوەكان:

باوەڕكردنـە بـەو پێغەمبـەر و نێردراوانـەی خـودای گـەورە لـە (القـرآن) نـاوی هێنـاون، و هەروەهـا خـودای گـەورە جگـە لەوانـەش نێـردراوی دیكەشـی نـاردوە، بـەڵام تەنهـا خـودا خـۆی ژمارەیـان دەزانێـت.

خـودای گـەورە لـە (القـرآن) باسـی بیسـت وپێنـج پێغەمبـەر و نێـردراوی كـردوە، ئەوانیـش:(آدم، نـوح، ادریـس، صالـح، إبراهیـم، هـود، لـوط، یونـس، اسـماعیل، اسـحاق، یعقـوب، ایـوب، شـعیب، موسـی، هـارون، الیسـع، ذوالكفـل، داود، زكریـا، سـلیمان، الیـاس، یحیـی، عیسـی، و محمـد) درود و سـڵاوی خـودا لەسـەر هەموویـان بێـت. جـا پێویسـتە بـاوەڕ بـە نامـە و پێغەمبەرایەتییـان بێنیـن.

٥ - باوەڕکردن بە ڕۆژی دوایی:

واتا باوەڕکردن بەهەموو ئەو شتانەی کە خودای شکۆمەند و گەورە و پێغەمبەری خودا (د.خ) پێیان ڕاگەیاندوین کە پاش مردن لێپرسینەوە لە بەندەکانی خودا لە سەر کردەوەکانیان لە ژیانی سەر زەوی دەکرێت، و پاداشت وسزا لەسەریان بە چوونە بەهەشت یان چوونە دۆزەخ وەردگرن.

٦ - باوەڕکردن بە قەدەر باش و خراپی:

باوەڕکردن بە قەدەر یەکێکە لە بنچینەکانی باوەڕ، کە دەبێت باوەڕ بەوە بکەین کە هەموو شتێك لە دانانی خودایە، بەڵگەش لەسەر ئەمە لە قورئانی پیرۆزدا هاتووە، خودا فەرمویەتی: (إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ) (القمر ٤٩)، (وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا) (الفرقان ٢). واتا: هەموو شتێكمان بە مەبەست و هۆ دروست کردووە و داناوە.

گفتوگۆ

بنەماکانی باوەڕ بژمێرە.

- ئەم ئایەتە ڕاقە بکە: (ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ وَقَالُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۖ غُفۡرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ) (البقرة: ٢٨٥).

وانەی پازدەیەم

کاری بەسود

ڕۆژێکیان مامۆستای پەروەردەی ئیسلامی هەستا بە دابەشکردنی قوتابیانی پۆلی شەش بەسەر چوار دەستەدا و داوای کرد هەر دەستەیەك نموونەیەك دەربارەی کاری بەسود لە کۆمەڵدا بنووسن، دوای ئەوەی بیرۆکەکەی بۆیان شیکردەوە و گفتوگۆیان لەسەری کرد لە سۆنگەی فەرمودەی پیرۆزی پێغەمبەر (**خير الناس انفعهم للناس**) ئەم پرسیارانەی خوارەوەشی کردە بناغەیەك بۆ نووسینی بابەتەکە:

- کاری بەسود و چاك چییە؟
- چۆن مرۆڤ دەتوانێت کارێکی بەسود ئەنجام بدات؟
- ئایا سود بۆ کۆمەڵگە باشترە یان تەنها بۆ خود؟
- نموونەیەك دەربارەی کاری بەسود باس بکە. کەی کاری بەسود و چاك سودی بۆ خاوەنەکەی دەبێت؟

هەروەها مامۆستا پێی ڕاگەیاندن کە لە وانەی داهاتوودا لە هەر دەستەیەك یەکێکیان هەڵدەستێت بە خوێندنەوەی بابەتەکەیان کە ئامادەیان کردوە.

قوتابییەکان ئەم شێوازی فێرکردنەیان زۆر پێخۆشبو هەمو دەستەکانیش داواکاری مامۆستایان ئامادە کردبو چاوەڕوانی وانەی داهاتوی پەروەردەی ئیسلامیان دەکرد، لەپاش هەندێك گفتوگۆ و لەسەر داواکاری مامۆستا، کاوە لەجیاتی دەستەی (سێو) کە پێشتر دەستەکە وەك نوێنەری خۆیان هەڵیانبژاردبو، ئەو باسەی ئامادەیان کردبو بۆ ئامادەبووانی خوێندەوە کە باسی پیاوێکی دەوڵەمەندی نیشتمانپەروەری ئاینپەروەر بوو کە پردێکی دروستکردبو، سودی ئەم کارە و پاداشتی خاوەنەکەی لەلای خودای گەورەیە، مامۆستا سوپاسیکردن دواتر شاناز لەجیاتی دەستەکەی خۆی هەستا، کە دەستەی (بولبولەکان) بوو باسی سودی دارچەقاندنی کرد لەبەر بەر و سێبەر و جوانیەکەی و کاریگەری لەسەر خاوێنی ژینگە، هەموو قوتابییان بۆ ئەم بابەتە هەستیان بزوا و هەندێکیان بڕیاریاندا لەپێشماڵەکانیان دار بچەقێنن لە وەرزی گونجاو بۆ دار چەقاندن.

مامۆستا زۆر دڵخۆشبوو بەم کارە دووبارە فەرمودەی پێغەمبەری خودا کەدەربارەی کاری بەسودە لەوانەی پێشووتر باسی کردبوو بە فەرموودەیەکی دیکەی پێغەمبەر موحەمەد (د.خ) دەربارەی دار چەقاندن و ڕوەك چاندن بۆ قوتابییان خوێندەوە کە دەفەرموێت: (**ما مِنْ مُسلِمٍ يغرسُ غرساً أو يَزرَعُ زَرعاً، فَيَأكُلُ منهُ طَيرٌ أو انسانٌ أو بَهيمَةٌ، الاّ كانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةً**).

دەستەی (هەتاو) بابەتەکەیان دەربارەی ڕێزگرتنی میوان و چاکەکردن لەگەڵ هاوسێدا ئامادەکردبوو یەکێکیانیش بە نوێنەرایەتیان خوێندییەوە بەمەش هەمویان بەشدارییان کرد لە تەواوکردنی وانەکەدا.

مامۆستاش گوتی: ئەی ڕۆڵەکانم هەمو ئەوانەی باستان کرد کاری بەسودن و هەندێك کاری دیکەش هەن سودی خودی مرۆڤ و کۆمەڵگەیان هەیە وەك:

ئامۆژگاری و بڵاوکردنەوەی ئیسلام و ئاشتی و زانست و خۆشەویستی و هاوکاری بۆ کاری چاکە و بەخشین بە هەژاران و سەردانی کەسوکار و ئاشتکردنەوەی خەڵك و سەردانی نەخۆش ...هتد. قسەکانی بەوە کۆتایی پێ هێنا: دەبێت هەر یەك لە ئێمە کارێکی بەسود لە بەرنامەی کاری ڕۆژانەی دابنێت بەمەش خودا و خەڵکی خۆشیان دەوێت و لێی ڕازی دەبن.

گفتوگۆ

١- کاری چاك و بەسود چییە؟

٢ - کەی کاری چاك سودی بۆ خاوەنەکەی دەبێت؟

٣- ئایا سود گەیاندن بە کۆمەڵگە باشترە یان تەنها بە خودی خۆت؟

چالاکی

ئەم فەرمودە پیرۆزە لەبەر بکە:

(**خير الناس انفعهم للناس**).

وانەی شازدەیەم
بەسەرکردنەوەی نەخۆش

قوتابییەکان لە پۆلدا دانیشتبون چاوەڕوانی مامۆستایان دەکرد، بۆ خوێندنی وانەی پەروەردەی ئیسلامی، پاش چەند چرکەیەك مامۆستا (دیمەن) هاتە پۆلەوە و دیتی قوتابییەکان بە هێمنییەکی نا ئاسایی دانیشتوون، لە پاش ئەوەی تەماشایکردن سوپاسیانی کرد لە سەر بایەخدانیان بە پاکو خاوێنی پۆلەکەیان و ڕێکخستنیو هێمنیان، کاتێك ڕوی لە لای چەپی کرد بینی شوێنی قوتابی (بەهزاد) چۆڵە، بۆیە لە (جوان)ی هاوڕێی پرسی:

- بەهزاد لە کوێیە، ئایا چی بە سەر هاتووە؟

جوان وەڵامی دایەوە: پێش دوو ڕۆژ بە هۆی ڕوداوی ئۆتۆمبیلەوە بریندار بوە و باسکی چەپی شکاوە و ئێستا لە نەخۆشخانەیە.

مامۆستا گوتی: ئایە کەستان سەردانتان کردووە؟

دوان لـە برادەرەکانـی وەڵامیـان دایـەوە: بەڵـێ، دوای نیـوەڕۆی دوێنـێ بـە نـاوی گشـت قوتابییەکانـەوە چووینـە سـەردانی و سـڵاو و داخـوازی هەمووانمـان بـۆ چاکبوونـەوەی پێگەیانـد، ئەویـش بـەوە زۆر دڵ خـۆش بـوو.

- ئایا دیاریتان پێ بوو؟

- بەڵێ دەسکێك گوڵمان بۆی کڕیبوو و بەناوی هەموانەوە پێشکەشمان کرد.

- چەند لە لای مانەوە؟

- کەمتر لە پازدە خولەك ؟

- مامۆسـتا دیمـەن گوتـی: چاکتـان کـرد ڕۆڵەکانـم، چونکـە بەسـەرکردنەوەی نەخـۆش ئەرکێکـی ئاینـی و ڕەوشـتییە، مافـی موسـوڵمانە بـە سـەر موسـوڵمانەوە، چونکـە هـۆی زیـاد بونـی ئاشـنایی و خۆشەویسـتییە لـە نێوانمانـدا، لـە بـەر ئـەوەی ئێمـە وەك ئەندامـەکان یـەك جەسـتەین دەبێـت یەکگـر و هـاوکاری یەکـدی بیـن.

خـودای گـەورە و پێغەمبەرەکەشـی فەرمانیـان کـردووە ئـەم کارە بکەیـن، بـۆ ئـەوەی برایەتیمـان بـە هێزتـر بێـت و ڕەزامەنـدی خـودا و پاداشـتی بـە دەسـت بێنیـن و چیرۆکێکـی بـۆ گێڕانـەوە کـە لـە سـەردەمی پێغەمبـەر (د.خ) پیرێژنێـك هەبـو، ئـاوی بـە پێغەمبـەردا دەکـرد و خاشـاکی تێدەگـرت، کاتێـك بـە لای ماڵەکـەی تێدەپـەڕی، دوای ئـەوەی ئـەو پیرێژنـە دیـار نەمـا بـۆ ماوەیـەك، پێغەمبـەر (د.خ) پرسـیاری لـە حاڵـی کـرد، پێیـان گـوت نەخۆشـە، پێغەمبـەری میهرەبـان (د.خ) چـووە سـەردانی لـە بـەر ئـەوەی ماڵـی لـە ماڵیـەوە نزیـك بـوو و دوعـای خێـری بـۆ کـرد.

پیرێژنەکـە زۆر پەشـیمان بـۆوە لـەو کارەی دەیکـرد، لـە دوای ئـەو کـردارە میهرەبانـە و زانـی کـە ئیسـلام ئاینـی بەزەیـی و میهرەبانـی و لێخۆشـبوون و لێبوردنـە، بۆیـە بـاوەڕی هێنـا و گەواهـی دا کـە: تەنهـا خـودا خودایـە و موحەمـەد پێغەمبـەری خودایـە.

سود

هەمو شتێك داب و نەریتی خۆی هەیە، ئادابی سەردانی نەخۆشیش ئەمانەن:

١- هەڵبژاردنی کاتی گونجاو بۆ سەردانەکە.

٢- زۆر لەلای نەخۆشەکە دانەنیشین.

٣- بە هێمنی قسە بکەین.

٤- ئەوانەی سەردانی نەخۆش دەکەن ژمارەیان زۆر نەبێت.

٥- لە دڵەوە نزای چاکبوونەوەی بۆ بکەین.

ڕاهێنان

ئـەم بۆشـاییانەی خـوارەوە بـە وشـەی گونجـاو پـڕ بکـەرەوە کـە لەبەرامبـەردا نووسـراوە:

ئـ- موسڵمان چەند مافێکی لەسەر برای موسڵمانی هەیە کە ئەمانەن:

١-	لەکاتێك دا کە دەیبینیت	**داوەتکردنی**
٢-	ئەگەر نەخۆش بوو	**سەردانکردنی**
٣-	کە دەپژمێت	**سڵاولێکردنی**
٤-	وەڵامدانەوەی	**نزاکردن بۆی**

ب- چوار نەریت لە نەریتەکانی سەردان بژمێرە.

١-

٢-

٣-

٤-

پ - مامۆستا کۆمەڵێك لە قوتابییان هەڵدەبژێرێت بۆ نواندنی چۆنیەتی سەردانکردنی هاوڕێیەکی نەخۆشیان بەشێوەیەکی کرداری.

ناوەرۆك

لاپەڕە	بابەت	وانە
٣	پێشەكی	
	وەرزی یەكەم	
٧	هەندێك لە ناوە پیرۆزەكانی خودای گەورە	وانەی یەكەم
٨	سورەتی زوحا (الضحى)	وانەی دووەم
١٠	خێری چاكەكردن لەگەڵ داییابدا	وانەی سێیەم
١٤	لە نەریتەكانی سەردان	وانەی چوارەم
١٦	دووركەوتنەوە لە فیزلێدان	وانەی پێنجەم
١٨	یەكسانی و ڕێزگرتن لە مافی خەڵك	وانەی شەشەم
٢١	چاكەكردن	وانەی حەوتەم
٢٥	كشتوكاڵكردن	وانەی هەشتەم
٢٧	سورەتی ئەلشەرح (الشرح)	وانەی نۆیەم
	وەرزی دووەم	
٣١	چەند وێنەیەك لە خۆنەویستی هاوەڵان(ر.خ)	وانەی دەیەم
٣٥	چەند وێنەیەك لە ژیانی شوێنكەوتوان... زاناو ستەمكار	وانەی یازدەیەم
٣٨	كورەكەی جێنشین	وانەی دوازدەیەم
٤١	سورەتی ئەلكافرون (الكافرون)	وانەی سێزدەیەم
٤٣	بنچینەكانی باوەڕ	وانەی چواردەیەم
٤٦	كاری بەسوود	وانەی پازدەیەم
٤٩	بەسەركردنەوەی نەخۆش	وانەی شازدەیەم
٥٢	ناوەرۆك	